

AKTIVNA SEDANJOST JE PRIHODNOST!

**V ŠKRATOVİ ČİTALNICI
KULTURNO UMETNİŠKO DRUŠTVO ANARHIV
2013/2014**

AKTIVNA SEDANJOST JE PRIHODNOST! v ŠKRATOVİ ČİTALNICI
Kulturno umetniško društvo Anarhiv
2013/2014

Brošuro je pripravila: Nina Cvar

Pregledali: Barbara Drole, Ana Jereb

Oblikovanje: Tit Podobnik

Projekt so podpirali:

Projekta Aktivna sedanost je prihodnost! in Škratova čitalnica so finančno podprli Mol- Urad za mladino, Mestna knjižnica Ljubljana – enota Šiška, ŠOU v Ljubljani, Agencija In. Za infrastrukturno podporo se zahvaljujemo tudi Kud Mreži, Cnvos ter Yhd – Društvu za teorijo in kulturo hendikepa.

Spletna stran: <http://kudanhiv.org/>

KINO!

LITERA

AKTIVNA SEDANJOST JE PRIHODNOST!
v ŠKRATOVI ČITALNICI

Kulturno umetniško društvo Anarhiv
2013/2014

- 006 **Predstavitev projekta**
- 009 **Zmagovalni eseji in komentarji komisije**
- 013 Zala Zagoršek: *Kdo smo, kje smo, kam gremo?*
- 017 Adin Crnkić: *Prekletstvo demokracije ali prispevek h kritiki študentske problema tike*
- 021 Žiga Pavšič: *Prvi korak*
- 025 **Predstavitev izvedenih šestih predavanj v Knjižnici Šiška**
- 037 **Manifestna izjava opolnomočenja**

Predstavitev projekta

Projekta »Aktivna sedanost je prihodnost!« ne gre razumeti brez dolgoletnega angažmaja Kulturno umetniškega društva Anarhiv in njegove namere po oblikovanju Škratove čitalnice, alternativne, neprofitne knjižnice in čitalnice, sicer pa multidisciplinarno zastavljenega projekta, ki združuje in nadgrajuje družbeno angažirane dejavnosti na področju (neformalnega) izobraževanja. Če se Škratova čitalnica pregovorno osredotoča na informiranje in osveščanje o civilno-družbenih in kulturnih pobudah ter spodbuja k angažmaju posameznika/ce pri spopadanju s socialnimi, okoljevarstvenimi in političnimi izzivi sodobne družbe skozi različna javno dostopna bralna gradiva, ki jih producirajo predvsem manjše neodvisne založbe s celega sveta, smo »Aktivno sedanost je prihodnost!« zasnovali kot samostojen, a s Škratovo čitalnico komplementaren projekt.

»Aktivna sedanost je prihodnost!«, ki so jo finančno podprli Knjižnica Šiška (Mestna knjižnica Ljubljana), Študentska organizacija univerze v Ljubljani – ŠOU in Agencija IN, se je osredotočala na socialno-izobraževalno polje, zlasti na aktualno problematiko ekonomske in politično-družbene krize. Na tej sledi smo projekt oblikovali tako, da je aktivno, s prepletanjem teorije in prakse, vzpodbujal študentsko populacijo, da je z organizacijo samostojnih projektov pridobivala več kot potrebne poklicne izkušnje, mladim brezposelnim (zlasti mladim diplomantom) pa smo omočili tudi oblikovanje lastnih projektov.

V skladu s tradicijo Kulturno umetniškega društva Anarhiv, ki se skozi številne aktivnosti že od leta 1999 trudi za promocijo državljskih pravic, emancipatornih praks, spodbuja angažirano ustvarjalnost pri mladih, zlasti pri študentih in otrocih, smo pričujoči projekt zasnovali kot konglomerat, ki je vključeval:

a) izobraževalno noto (društva), ki se je manifestirala v organiziranih šestih javnih predavanjih v Knjižnici Šiška in bralnem krožku specifično izbranega gradiva. Izvedena predavanja so tematizirala nekatere ključne družbeno-politične probleme slovenskega, pa tudi širšega globalnega prostora. Predavanja so v celoti izvajali mladi – študentke in študenti ter mladi. Vsebine predavanj so v grobem tematizirale naslednje sklope: politika v 21. stoletju, nenasilje in pacifizem, status marginaliziranih skupin – fokus na ženske, ekologija in prihodnost v kapitalizmu, družbeno-politični in kulturni kontekst ameriške filmske produkcije v času novih informacijskih tehnologij in novih medijev ipd. Vsa predavanja so bila avdio in video dokumentirana, dostopna so tudi na spletni platformi, in sicer na <http://kudanarhiv.org/>.

b) socialno svetovalno vlogo, ki je bila vzpostavljena kot Škratova svetovalnica projektnega dela. Svetovalnica je bila organizirana na način nudenja svetovanja pri prijavljanju na lokalne, pa tudi na mednarodne razpise različnih področij. V okviru

pričujočega sklopa smo, poleg rednega svetovanja, organizirali tudi delavnice prijavljanja na razpise (z demonstracijo praktičnih primerov), ki so med drugim vključevale predstavitev osnovnih značilnosti delovanja nevladnih organizacij (zlasti društev), osnove projektnega menedžmenta vodenja projektov s področij kulture, sociale ter izobraževanja. Svetovalnica je, poleg že omenjenih delavnic, vključevala tudi informiranje o ustreznih razpisih glede na predlagane teme projektov, mentoriranje projektnega procesa, svetovanje glede odnosov z javnostmi, prav tako je vzpodbujala samoiniciativnost, s čimer je ne le skušala omogočiti boljši socialni položaj študentov ter mladih brezposelnih diplomantov, temveč jim je, poleg dodatno organiziranih srečanj, pomagala tudi k boljši samopodobi. Svetovalnica je bila odprta 2 tedensko po 4 ure.

c) tretji del projekta je povzel prvi in drugi sklop z izdajo zloženek, na katerih je moč najti ključne trenutke procesa prijavljanja na razpise. Pričujoči sklop smo združili z organizacijo velikega natečaja »Kdo smo, kje smo, kam gremo?«, ki je potekal v treh kategorijah: v kategoriji za najboljši dijaški esej, v kategoriji za najboljši študentski esej in v kategoriji »v«; s to kategorijo smo poskušali opozoriti na vse večjo skupino prekariziranih mladih.

Z natečajem smo želeli odpreti javno debato o prihodnosti slovenske družbe glede na širše dogajanje v evropskem oziroma globalnem prostoru, toda s prav posebnim poudarkom na mestu in vlogi mladih v slovenski družbi. Najboljše eseje v vseh razpisanih kategorijah smo nagradili s knjižnimi naslovi, ki so jih donirale Založba Litera, Modrijan založba, Mladinska knjiga in Društvo za širjenje filmske kulture Kino!. Zmagovalni eseji so objavljeni tudi na naši spletni strani.

Zmagovalni eseji in
komentarji komisije

Vse prispele eseje je komisija v sestavi Tanje Tivadar, Barbare Drole, Ane Jereb in Nine Cvar ocenila ločeno, glede na izbrano kategorijo. Po pregledu prispelih prispevkov je komisija za zmagovalne eseje razglasila:

- v kategoriji najboljši dijaški esej nas je najbolj prepričala:

ZALA ZAGORŠEK

Zala Zagoršek se v svojem eseju na subtilen način dotika vprašanja identitete in samouvrščanja posameznika, ki ju problematizira v luči vsesplošnega pomanjkanja časa (že za osnovne življenjske potrebe, kaj šele za pristne medosebne odnose), kar vodi v družbeno odtujenost. Krizo identitete na individualni ravni reflektira v polje družbenega, pri čemer je izrazito pronicljivo njeno razmišljanje o končnem cilju družbenega sistema, katerega mehanizmi stremijo k notranji izpraznjenosti. »Naš cilj je praznina, robotizacija same osebnosti.« V takšnem svetu, ki mu pravi svet brez sanj, »tavamo vsi goli, brez tega, kar nas dela človeške«. Sanje zanjo predstavljajo tisti emancipatorni potencial, ki posamezniku v moderni družbi lahko povrne življenje samo – »Ker mi smo sanje in sanje so življenje in življenje je čas. Brez časa ni sanj, brez sanj ni nas«.

Esej Zale Zagoršek je pronicljiv zapis gimnazijke, saj je v njem moč zaznati ne le vsakodnevno realnost slovenskega izobraževalnega sistema, temveč tudi njegovo kritiko, ki pa je tudi subtilna kritika širše družbene realnosti, zlasti razmerja med časom, denarjem, izgubo sanj. V tem oziru Zalin esej deluje kot dokument, ki bi ga morali prebrati tako starši kot učitelji, pa tudi tisti, ki odločajo o naših sanjah.

– v kategoriji najboljši študentski esej nas je najbolj prepričal:

ADIN CRNKIĆ

Esej Adina Crnkicia jasno razgrne točko in trenutek začetka resnega razmisleka tako o družbenem redu, kot o lastni vpetosti vanj. Refleksija o umanjkanju lastnega mesta v družbi in psiholoških učinkih takšne situacije vodi v večplastno analizo trenutnega stanja, ki drži svojo konsistentnost vse do zaključka, kjer se zave nujnosti "utopičnega trenutka" za začetek nečesa novega. Pohvaliti gre tudi razširitev problematike onkraj študentskega polja v širši družbeni kontekst ter zgolj kratek vrivek o epistemoloških zagatah lastne analize.

- v kategoriji »v« nas je najbolj prepričal:

ŽIGA PAVŠIČ

Esej Žige Pavšiča odlikuje dober slog, jasna misel in iskrena želja po spremembi družbe na bolje. Pohvaliti gre konkretnost predlogov ter senzibilnost za vpliv tehnoloških, predvsem medijskih sprememb v polju izvajanja javnega mnenja, demokracije.

Esej Žige Pavšiča nahaja izhodišče svojih razmišljanj v tezi o spremembi družbene ureditve s transformacijo oblike njenih konfliktov, zaradi česar zagovarja intenzivno razmišljanje, razpravljanje in združevanje. Njegov esej je materializiran poizkus odprtja tovrstnega plemičnega in zahtevnega razmisleka.

Zala Zagoršek:

KDO SMO, KJE SMO, KAM GREMO?

Pravzaprav je nekako zahtevno začeti esej kar tako, s tremi vprašanji. Najbrž zato, ker vsako zase zahteva premislek in poglobitev. Današnji svet je strukturiran tako, da večinoma sploh nimamo časa, da bi se pošteno naspali ali pa pojedli kak konkreten topel obrok pred šesto ali sedmo uro zvečer, ko smo tako ali tako že tako izčrpani, da sploh nismo več lačni. Kaj šele, da bi se imeli čas poglobiti sami vase in poiskati tisti prvi odgovor na vprašanje »Kdo smo«. Če kdo ve, kdo je, so to zagotovo tisti »insomnijaki«, ki tri četrtine noči prebedijo in rešujejo svet pred takšnimi ali drugačnimi tragedijami, nato pa drugo jutro »bluzijo« okoli in so še najbolj podobni živim mrličem (pred katerimi najbrž vsako noč rešujejo svet). Pa še eni vedo, kdo so. Tisti, ki večino dneva strmijo v prazno, največkrat s slušalkami v ušesih, po možnosti z nekoliko odmaknjenim, komaj opaznim nasmehom. Pa zaljubljeni. Ja, zaljubljeni vedo, kdo so. A kaj, ko je tako malo časa že za hrano, a zdaj naj bi bili pa še zaljubljeni? Kdo pa ima čas?!

Čas, čas, čas. Za vse je pomemben. In tega se še predobro zavedamo mladi, ki vsak dan lovimo minute, jih izžemamo za dodatne sekunde, teh pa ni od nikoder. Tako malo časa je, da sploh nismo živi. Živimo malodane samo za to, da bomo času ukradli čas. Ko smo še majhni, ga sicer imamo na pretek (če bi ga le znali nekako »dajati na stran«). Toda takrat nimamo tako velikih vprašanj. Velika vprašanja zahtevajo veliko časa. In vprašanje našega jaza je tako veliko, da bi potrebovali vesolje časa. Toda ne! Povprečnemu najstniku v gimnaziji, ki se trudi za koliko toliko solidne rezultate, tako primanjkuje časa, da se v pekarni odloča, ali bo vzel žemljico ali sendvič (niti slučajno slednjega, tega je treba odviti in to je potrata časa!), da ga bo tako nasitilo, da bo »dober« za naslednjih šest do osem ur. Niti približno nimamo časa razmišljati o velikih vprašanjih. In potem ponovno. Zakaj pa nimamo časa? Zato, ker želijo, da v svoje glave (poleg vseh velikih vprašanj, ki že tako zahtevajo veliko prostora) stlačimo vsako podrobnost vsake strokovne vede, ki se poučuje na gimnaziji. Tistemu, ki mi bo pošteno in prepričljivo argumentiral, kako mi bo znanje o prožnostni energiji ali pa o logaritemski funkciji ali pa o tem, kako se je nekoč Ludvik (katerikoli že) parfumiral, da je prekril svoj smrad, pomagalo pri reševanju mojega velikega vprašanja, se poklonim do tal. Kje torej tiči zajec? V grmu, bi zatrdil moj mali bratranec. No, tako je, da je največji problem sodobne družbe ta, da veliko mladih (veliko, veliko preveč mladih) ne ve, kdo so.

»Pa naj ugotovijo,« bi si marsikdo mislil. In jaz bi ga začudeno pogledala in ga vprašala, če on ve. Ne, žal. Pa ne misliti, da imamo tak problem samo mladi. Nikakor, prav nasprotno

je, prava verižna reakcija. »Izgubljeni mladi (v nadaljevanju mali) ljudje« zrastejo v »izgubljene velike ljudi«, potem se generacija obrne in ker ni družbene spremembe, »izgubljeni mali ljudje« postanejo »izgubljeni veliki ljudje«. In spet in spet. In potem imamo – kaj? Tako je, potem imamo »izgubljeno družbo«. Družbo ljudi, ki tava okoli, pa sploh ne ve, od kod izhaja, kaj je njen namen (nihče namreč ni samemu sebi v namen), niti ne ve, kako se najti. Nekaj redkih je takih, ki so se našli. Pa še tisti vedo morda zgolj svoj priimek in kaj radi počnejo. Ne samo, da smo pozabili kdo smo, pozabili smo tudi, kako najti odgovor. In odgovor je pogovor. Ha! Pa še rima se! Tako je, pozabili smo, kako se pogovarjati. Ker ni časa za pogovor. Ker se še takrat, ko najdemo minuto, raje s slušalkami odklopimo iz kaosa sveta in ugasnemo svoje senzorje zaznavnosti. To je problem današnje družbe. Nimamo časa, da bi se našli, niti ne vemo več, kako. Pravzaprav smo tako pozabili tehniko pogovora, da se niti pogovarjati ne znamo več. Ja, saj gre, boste rekli, toda do katere mere? Prišli smo do faze, kjer je že vprašanje »Kako si?« postalo tako zelo osebno, da se ga bojimo vprašati, ker se nam zdi neprijazno tako intimno posegati v sogovornikovo notranjost. Saj to ni normalno! Namesto, da bi eden drugega za začetek pogovora vprašali »Kako si?«, ga raje vprašamo »Mi posodiš 'kuli'?«, ker se nam slednje zdi boljši izgovor za pogovor. Kdo pa še ima željo, da bi drugega vprašal po volji? Ali pa se nam zdi, da je to neumno vprašanje. Iskreno povedano, je »Kako si?« najlepše vprašanje, ki ti ga lahko nekdo zastavi. S tem pove, da mu je mar kaj čutiš, s tem ti pravzaprav pove: »Hej, tukaj sem, zate sem si vzela čas, da te poslušam, kar imaš povedati.« In kakšen odziv imamo najpogosteje? Izpljunemo tisti »V redu« in pristavimo še obratno vprašanje »Ti?«, ker ga pač iz vljudnosti moramo. Ne vem sicer zakaj, saj običajno tako ali tako ne poslušamo odgovora. In zakaj je to vprašanje »Kako si?« tako neugodno? Ker ne vemo. Ne vemo, kako smo. Kako pa bi, če ne vemo niti temeljnega odgovora na vprašanje 'kdo smo'. Ja, tako se vzpenja problematika. Iz osebne 'izgubljenosti' v družbeno.

Res pa je, da nam to, da ne znamo opredeliti sebe kot osebk, torej ne poznamo odgovora na vprašanje »Kdo smo«, razkriva zelo bogat odgovor na to »Kje smo?«. Torej kje smo? Smo v vrtincu časa, v spirali, ki teče in teče, pa z njo nikoli ne pridemo do konca. Nikoli se ne ustavimo, vse bolj in bolj izgubljeni postajamo, vse bolj se oddaljujemo od bistva. Kje torej smo? Smo natančno deset let bolj oddaljeni od odgovora na vprašanje 'kdo smo', kot smo bili pred desetimi leti. Nikoli ne stojimo, nimamo destinacije, kjer bi se usedli, popili kavo in predebatirali povratek. Vztrajno se premikamo. Na našo nesrečo, stran od vseh odgovorov. Ni povratka, je pa končen cilj. O tem ne želim niti razmišljati. Naš cilj je praznina, robotizacija same osebnosti. Če si predstavljate naše poznavanje sebe kot življenje človeka, je to nekako takole: namesto, da bi se spoznali vse bolj in bolj (se torej na tem področju starali, postajali modrejši), se pravzaprav mlajšamo. Z vsakim dnem se manj poznamo, z vsakim dnem smo bolj nebogljeni. V bistvu se gibamo ritensko od skorajšnjega 'spoznanja', nazaj proti rojstvu. Vsak otrok bo znal povedati, kaj

želi postati, ko bo velik. Eni bodo gasilci, drugi bodo policisti, tretji vojaki, vse deklice bodo princeske. Kaj se potem zgodi s tem? Izgubi se. Izgubijo se naše sanje. Pravzaprav dovolimo drugim, da jih izgubijo, medtem ko jih posojamo šoli, ocenam. In kaj se zgodi s človekom brez sanj? Ni več človek. Izgubi tisto temeljno vrlino, pravzaprav že skoraj vrednoto sanjanja. Zakaj? Ker ni časa. Pa sem spet na začetku. Zanimivo, da sem v vsem tem kaosu sploh našla čas, da to pišem. No, pa sem ga le, kar je po eni strani izjemno, po drugi pa pravzaprav kar neumno. Lahko bi ga porabila drugače. Tako, recimo, da bi ugotavljala »Kdo sem«. Kakšne so moje sanje? Pravzaprav, kakšne so bile? No, se niti ne spomnim več. Sem jih verjetno kje izgubila, so mi padle iz žepa, medtem ko se mi je mudilo.

Kje so zdaj? Morda pri kakšnem otroku, ki je še človek. Pri otroku, ki še zna sanjati, ki še vedno verjame v lep, prijazen svet. Tudi jaz sem. Kje pa je zdaj ta svet? Kje smo mi? Smo v času, ko je le-ta sam (čas) tako dragocen, da ga puščamo skozi prste, čeprav mislimo, da ga le kopičimo za čase, ko ga bomo imeli čas porabiti. Pa ni tako. Pravzaprav živimo v času, ko je čas ena izmed največjih, če ne že kar največja vrednota. Čas je denar, pravijo. Pa se mi zdi, da dandanašnji primanjkuje obojega. Tako časa kot denarja. In sanj. Predvsem sanj. Toda, ni mi jasno, kako lahko ljudje denar in čas enačijo. Živimo namreč v času, ne v denarju. Res je kvaliteta življenja odvisna od denarja, ni pa samo življenje. Problematika je v tem, da vsi vidijo samo materializem. Nihče več noče objema, poljuba, če zanj ne dobi denarja. Pravzaprav je prva tista misel: »Ja, kaj pa imam od tega, če ga objamem?« No, kaj imam? Čas. Sanje, ki se rodijo z vsakim dotikom. Nimam sicer denarja, to je res, imam pa nekaj še pomembnejšega za svoj obstoj. Če bi obstajal kraj, kjer bi lahko unovčili sanje, sem prepričana, da bi veliko ljudi bilo zelo, zelo revnih. Ker v današnjem času ni časa za sanje.

Prepričana sem, da bi s sanjami lahko ugotovili, kdo smo. Skozi sanje namreč živimo. Z njimi črpamo voljo, z njimi črpamo upanje, odraščamo. Ste kdaj videli, kakšen je otroški izraz, ko ugotovi, da ni Božička? Ali zobne vile? Ste kdaj videli to? To je razočaranje. Ste kdaj videli dekle, katero zapusti fant? Tudi to je razočaranje. In kaj je še to? To je izguba sanj. In kdor enkrat izgubi sanje, jih mora znova iskati. Vsak dan, vsako sekundo jih mora graditi, pustiti jim mora, da si vzamejo čas za izgradnjo. Da nastanejo. S sanjami se človek zavaruje. Pravzaprav jih gradi zato, da jih bo potem nekdo lahko spet razsul okoli, nadrobil na koščke. Če človek sanj nima, potem se ruši sam. Ruši se njegova notranjost, zaščitni sloj odpade, lomiti se začne naš jaz.

Toda vse prepogosto ni več volje za zalivanje naših sanj, da bi zrastle. Prepogosto zaradi objokovanja zlomljenega niti ne pomislimo na to, da je to del nas. Da lahko zlomljene sanje vedno nadomestimo, jih oblepimo z lepilnim trakom, jih preoblečemo. Tako

tavamo vsi goli, brez tega, kar nas dela človeške. Ker nam že od malega vcepljajo v glavo, da so naše sanje nesmiselne, da jih nikoli ne bomo zmogli uresničiti. Če bo dandanes nek mlad fant rekel, da želi biti na primer policist, bi se drugi hudobno namuznili, češ, da tam »ni denarja«. Ali pa bi v glavi ohranili misli »Kaj pa si, če si policist?«. Sama vem, kako je, če ti nekdo potolče sanje. Najpogosteje so lomilci sanj profesorji, s tistimi »Ja, ja, ti kar sanjaj« pogledi, ki so nekako kar privoščljivi. Pravijo, da v umetnosti ni denarja. Pa kaj! Vse življenje bom živela sanje. Pravzaprav, da se popravim, vse življenje bom živela! Če se danes sprehodim po ulici, koliko ljudi bo živih? Koliko ljudem bodo iskrice sijale iz oči? Koliko ljudi se bo smehljalo samim sebi. Kaj pa vi? Katera je prva stvar, na katero pomislite, ko se zjutraj zbudite? Samo premislite. Za katero smer se odločite, ko vstanete iz postelje?

Kam greste? Kam gremo vsi? To ni določeno. Vemo, kje smo. Vemo, da smo daleč od 'idealnega'. Toda to, kam gremo, je še vedno v naših rokah. Še vedno se lahko sami odločimo, ali bomo tekli stran od cilja ali pa se bomo ustavili, zadihali, premislili in stekli nazaj. Četudi si izgubljen, se lahko najdeš. Še vedno se lahko naučimo pogovarjati. Nikoli ni prepozno. Še vedno nismo stekli tako daleč, da ne bi videli odgovora, od katerega se oddaljujemo. Vedno se lahko obrnemo, toda potrebujemo čas. V povratku se nam ne sme muditi. Pot je razvejana in naš spomin, kako smo zablodili, ni več tako svež. Lahko se izgubimo tudi, ko tečemo proti cilju. Prepričana sem, da če si bomo vzeli čas, lahko dosežemo marsikaj. Lahko dosežemo tisto »največje«, lahko se najdemo. Pomembno je samo, da se pogovarjamo. Pomembno je, da si kdaj privoščimo skodelico čaja, dobro glasbo in mir, da sami sebe vprašamo »Kako si?«. In kasneje tudi »Kdo si?«. Moramo se ustaviti, moramo najti čas. Moramo!

Nekako takole je vse skupaj. Vsako jutro se sami odločimo, kakšen bo naš dan. Temen ali lep. Upam, da je večkrat slednje. Ker mi smo sanje in sanje so življenje in življenje je čas. Brez časa ni sanj, brez sanj ni nas. Zato je vse to tako zelo pomembno.

Adin Crnkíć

PREKLETSTVO DEMOKRACIJE ALI PRISPEVEK H KRITIKI ŠTUDENTSKE PROBLEMATIKE

I. Uvertura v prekletstvo

»Kaj počneš sedaj, kako je s službo?« sprašujejo neznanci. »Kaj ti bo visoka izobrazba, ko nimaš kje delati,« sprašujejo prijatelji. »Podpiram tvoj študij, vendar: ali bo kakšna služba zate?« sprašuje oče.

To je le peščica vprašanj, s katerimi se moram soočati. Ostala vprašanja, ki se porajajo v moji glavi pa rajši zatrem, čeprav vedno znova skušajo ustvariti revolt in zmešnjavo z vsrkavanjem meni lastne produktivne energije. Vseeno si vedno znova skušam postaviti vprašanje: kdo je kriv za nastalo situacijo? En del možganov išče krivca v oblasti, drugi pa v nas samih in vedno bolj je očitno, da odgovora na to ni zlahka dobiti – zato sam to poimenujem prekletstvo današnje družbe, katere najbolj tipična lastnost je protislovje. Družba se deli na pozitivno in negativno. Prva ima velik potencial, zagon, optimizem, vrline in še kaj, a je po drugi strani nezmožna (re)producirati te pozitivne lastnosti. Le-to se odraža v negativnemu dojemanju in sprejemanju realnega sveta: v depresijah, stanju brezizhodnosti; skratka ni vidika boljše prihodnosti. »Kako je možno?«, se sprašujem, da nekoč pozitivna družba postane negativna. Vendar je pomembnejše vprašanje, kako to, da nihče ne reagira na negativne posledice takšne družbe? Ali ni poanta demokracije da, ko se njeni temelji(za)tresejo, se ti morajo (ponovno) utrditi? Zakaj denimo slovenska družba obsoja proteste ljudstva (kot plačane levičarje) in oblast (kot skorumpirane lopove) hkrati? Zakaj oblast strmi k statusu quo? Vsa ta vprašanja izražajo protislovja in ni daleč od resnice, da je prekletstvo v tem, da smo krivci vsi – tukaj in sedaj.

II. Samorefleksija in posploševanje

Žalostno je, da se dijaki, polni elana, vpisujejo na fakultete, iz njih pa odhajajo potrti, žalostni, razočarani, predvsem pa zbegani. »Čemu sem štiri leta garal, da sedaj sedim doma?« Obstajata dve rešitvi: nadaljevati ali podaljšati študij. Obstaja tudi tretja opcija, to je zaposlitev, vendar je utopična. Velika večina študentov nadaljuje študij zgolj zaradi tega, ker ne vidi druge perspektive. Ni jih malo, ki podaljšujejo študij do 26. leta, oziroma dokler jim pač zakon to omogoča. Ostali smo imeli srečo, ko smo ugledali snop

svetlobe na koncu tunela in smo bili med tistimi, ki nas je vpisani študij na družboslovni fakulteti dejansko tudi veselil. Vendar je bilo veselje žal kratkotrajno – še enkrat smo bili postavljeni na realna tla: družboslovcev je preveč, denarja na fakulteti za razvoj kadrov in raziskovalnih dejavnosti ni, prosta delovna mesta so zaklenjena, odklene pa se jih zgolj za VIP (veze in poznanstva), oziroma takrat, ko je predpisano z zakonom. »OK«, sem si rekel, »tudi zame se bo našlo nekaj«. Bolj se ne bi mogel motiti. Vendar sem po padcu znova vstal in začel razmišljati: Sigurno obstaja v tej državi prostor tudi zame? Kaj če lahko kako prispevam? Tako sem se odločil, z zadostno mero samozavesti, za nadaljevanje študija na tretji stopnji. »OK, bom že: status imam, s tem bom lahko delal tudi prek študentskih napotnic«. Ponovno sem se zmotil. Kaj ni žalostno, da mora nekdo, ki pokaže voljo do nadaljevanja študija razmišljati o študentskem delu v skladiščih? S tem seveda ne trdim, da je takšno delo kaj manj vredno – navsezadnje sem tudi sam opravljal takšna študentska dela, celo z diplomo v žepu. Lahko bi mi očitali, čemu ne pošiljam prošnji. Ne pošiljam jih zato, ker krožijo zlobne govornice. Prišli smo do stopnje, ko posamezniki skrivajo, da študirajo na tretji stopnji oz. celo, da so doktorji znanosti. Tudi sam razmišljam, ali ne bi bilo bolj pametno lagati o svoji izobrazbi (zavoljo večanja možnosti za zaposlitev)? Trenutno na tretji stopnji životarim: kako naj nekdo, ki se akademsko udeje, ki se trudi, ki skuša prispevati nekaj družbenoproduktivnega (v smislu prispevkov, člankov, esejev), ki prisostvuje na konferencah, najde službo v tej kvazi državi? Veliko jih je, ki samo čakajo na priložnost, ki bi se jim ponudila v tujini. Na drugi strani pa nas je ostala peščica posameznikov – t.i. utopistov –, ki si ne želi odhoda v tujino. Navsezadnje je razlog čisto upravičen: čemu bi se izselil? Na tem mestu se znova vrnemo k pojmu demokracije. Državno zagotavljanje delovnega mesta je (postal) mit, svobodni trg pa se je izkazal za bolj utopičnega, kot če ga sploh ne bi bilo.

III. Boj ad infinitum

Na vprašanje »v kakšni družbi si želimo živeti« je od vsega najlažje odgovoriti. Želimo si živeti v svetu brez skrbi, brez trpljenja in depresije. Želimo si postaviti svet na glavo. Nedopustno je iskati rešitev šolstva in njegovega problema v privatizaciji oziroma v brisanju mej privatnega in javnega. Nujno se je znebiti bednega občutka nemoči, občutka prekletstva, ki nas pesti. Postati moramo pozitivna družba, kajti mladi, dijaki in študentje smo gonilna sila le-te. Kaj dobrega prinese razvoju in napredku neke družbe, če se potencial za razvoj zatre praktično že v kali? Odgovora bralcu ni potrebno podati. Zato moramo, da bi to dosegli, sprejeti drastične ukrepe: 1) Popolna prepoved enačenja javnega z zasebnim. Javno naj se financira iz javnega, zasebno pa prek zasebnega financiranja. Tako eni kot drugi se imajo seveda možnost prijavljati na javne razpise; 2) Spodbujanje zaposljivosti mladih in odpiranje novih trgov. Država je sicer uvedla nekatere ukrepe na tem področju, vendar niso dovolj učinkoviti; 3) Ukinitev oz. preureditev statusa študentskega dela,

predvsem zaradi zlorab in fiktivnih vpisov; 4) Poostren nadzor nad fiktivnimi vpisi. To je v osnovi provokativna teza, če vzamemo v obzir, da nekateri izmed nas drugače ne moremo delati in delovati, skratka preživeti, vendar so nujne sistematične spremembe, ki prinašajo dolgoročne pozitivne spremembe. Zgoraj navedene, so seveda zgolj nekatere iztočnice trenutnih študentskih bojev. Vendar bi poleg teh izpostavil še nekaj meni pomembnih: 1) Aktivno povezovanje in medsebojno spoznavanje vseh prekernih mladih z ostalimi prekernimi in brezposelnimi delavci; 2) Ustanavljanje samoorganizacijskih in samoupravnih delovnih komun. Ta ideal ne ponujam v smislu jugoslovanskega modela, temveč je poanta v spodbujanju solidarnosti, izmenjavi delovnih in praktičnih izkušenj med vpletenimi. Znotraj takšnih komun se ustvarjajo tudi delovna mesta, kjer bi vsak na podlagi svobodne volje sodeloval v produkcijskem procesu, glede na njegove zmožnosti in sposobnosti, ter bi na podlagi tega v skladu z njegovimi lastnimi potrebami prejel končni produkt, torej dobrine. Seveda je končni produkt relativen pojem, če na primer vzamemo izkušnje kot (nematerialno) delo. Te so neprecenljive in jih študentje krvavo potrebujemo. Odveč je pripomniti, da bi lahko obstajalo več vrst komun, odvisno od vrste in namena dela; 3) Da bi to dosegli, se moramo posvetiti predvsem izobraževanju, vendar se ne smemo posluževati avtoritativnih metod. Vsak od nas je namreč le za pedenj oddaljen od dokončnega razcveta lastnega potenciala, potrebno je samo zgolj s kapljico ali dvema namazati naša kolesja, da lahko začnejo delovati z polno paro! Ne potrebujemo avtoritarnih smernic, kaj početi in na kakšen način.

IV. Re-solucija

Zgoraj sem zapisal, da nam tako država kot prosti trg per se ne zagotavljata delovnega mesta. To je mit, ki je v preteklosti resda deloval, a v omejeni obliki. V javnosti se prikazuje, kot da država ni potrebna in da jo je neoliberalni kapitalizem »pojedel«. V praksi pa se izkazuje ravno obratna paradigma: neoliberalni kapitalizem ne more brez ter mimo države in obratno. Prosta delovna mesta, vpise na fakultete, socialne transferje, da ne naštevam naprej, regulira predvsem in samo država, ki samo navidezno deluje pod taktiko neoliberalizma. Dejstvo je, da je neoliberalizem agresivna ideologija, ki posredno vpliva na nas in posledično kreira negativne plati družbe. Ravno tako ni naključje, da danes obstaja vedno več (tipov) bolezni, obolelih, samomorov, nasilja (v družinah), zasvojenosti (alkoholizma) itd. Vpliva tudi na nas, mlade. Ustvarja zmedo.

V tem eseju, ki sem ga ponudil v treh korakih, na praktičnem in teoretskem nivoju, ter s podajanjem lastnih izkušenj in gneva, sem svoje ugotovitve posplošil tudi na svoje sotrpine. Če je to dejanje pravilno in stanje resnično ali ne, prepuščam bralcu. Trdno pa verjamem, da nisem sam, še manj pa edini.

Pravijo, da na mladih svet stoji in ne glede na to, da se ga še komaj oklepamo, moramo premisliti o naših delovanjih, stališčih in odnosu do njega. Pomembno je tudi, da se govori ne samo o gospodarski krizi, temveč tudi o krizi vrednot. Iz tega razloga je obvezno začeti pri sebi in svoje vrednote povezovati na družbenopolitični ravni – čeravno, za začetek, utopično. Za zagon naših idej, upov in želja je nujno potreben prav ta utopični trenutek . Dober začetek, četudi ne brez težav in ovir, pomeni pol opravljene poti in obratno, slab začetek pomeni slab konec, kot je trdil že Evripid. Na nas je, da zastavljeno pot pripeljemo do konca. Moramo se zavzeti za pravičnejšo družbo in boljšo, stabilnejšo demokracijo – lahko začnemo tukaj in sedaj, lahko začnemo študentje in dokončamo vsi skupaj. S tem naj privedem do konca svoje pisanje, končam in zažugam z močnimi besedami: Če ne more demokracija priti k nam, bomo mi prišli do demokracije!

Žiga Pavšič

PRVI KORAK

Prvi korak

Večkrat slišimo, da se današnja kriza, v katero je naša dežela zakorakala slepa in nepripravljena bliža koncu, da jekleni prijem povsod prisotne ti. recesije počasi popušča in se nam na obzorju že nasmihajo dobri stari časi, če so dobri sploh kdaj bili. Toda takšne projekcije so prejkone namenjene množicam v usodo vdanih foteljičarjev, ki še vedno naivno upajo, da so gospodarsko-finančne krize in družbeni pretresi samo občasne prebavne težave narodov na stopnišču zgodovine, ki jih je treba le prevedriti, četudi s stisnjenimi zobmi.

Kakšna zmota.

Krize in recesije niso elementarne nesreče, kot jih rada prikazuje gospodarska in bančna elita. Daleč od tega. Tako, po domače, bi jih lahko opisali kot ofenzive zakoreninjenih elit v brezčasni razredni vojni, ko poskušajo z načrtno destabilizacijo trga ali trgov doseči reset delavskih in socialnih pravic ter pogrom vzpenjajočih se gospodarstev in s tem preventivno eliminacijo bodočih konkurenčnih elit. Da bi lahko ta proces, kot so si ga »gospodarji z ozadja« zamislili, potekal nemoteno, je treba s skrbno nadzorovanim pretokom informacij široke ljudske množice držati v umetno ustvarjeni realnosti, ki naj kot megla služi za potrditev bedastega saint-exupéryjevskega réka, da je bistvo očem nevidno. Toda bistvo je lahko nevidno samo tistim očem, ki si tega želijo. Osrednji pogoj za uspeh načrta je kajpak v čim večjem nadzoru medijev, ki naj znova in znova kot prednostno temo ponavljajo črne, strah zbudajoče ekonomsko-družbene scenarije in preigravanja političnih žogobrcov, ter preko vsega tega v tihi sledljivosti medijsko prestimulirane javnosti. Ker se v senci današnjega tehnološkega razvoja v tej enačbi pojavlja sitna spremenljivka v obliki interneta, ki povezuje onkraj nadzora in širi informacije izven dosega cenzorjev, ne smejo presenečati številni poskusi njegove regulacije. Neomejena informacijska svoboda medmrežja zbuja v elitah strah, kajti le preventivno delovanje preko popolnega nadzora jim omogoča ohranjanje privilegijev in oblasti. Regulacija trga informacij pa bo po prvih, zelo nerodnih poskusih potekala vedno bolj indirektno, očem nevidno.

In ravno na subtilne, ti. korak za korakom spremembe v zakonodaji, ki kakorkoli negativno

posegajo v delavske, socialne in druge pravice je treba biti zelo pozoren. To so namreč dolgoročne spremembe, katerih učinek se sešteva. Za razliko od hitrih sprememb, ki ne dopuščajo postopne adaptacije in sprožajo odkrit odpor in nasprotovanje, so počasne deležne veliko več razumevanja s strani širše družbe, toda rezultat je isti. Tega dejstva se sindikati še kako zavedajo, zato je treba biti zadržan do medijske antipropagande, ki po naročilu svojih mecenov demonizirajo nasprotovanje krnjenja pravic.

Konflikti kot eni od katalizatorjev napredka so vedno bili in vedno bodo sestavni del vsake družbe, na to dejstvo k sreči ne moremo vplivati, lahko pa se vnaprej pripravimo na izbiro njihove oblike. Družbene spremembe se odvijajo na različne načine, vzpodbujanje demokratičnih procesov, razmišljanja, izmenjevanje mnenj pa je tisti način, ki je dolgoročno produktiven. Povedano na kratko, treba je čim več razmišljati, čim več razpravljati in čim več združevati. Treba je stremeti k razvijanju teorij družbenih sistemov, v enaki meri kot že od nekdaj stremimo k tehnološkemu napredku.

Razredni konflikt je prisoten vsaj od zatona prvih plemenskih protokomunističnih skupnosti prazgodovine in je del naše družbene ter individualne stvarnosti, če si tega želimo ali ne. Vedno so bili tisti, ki so imeli več in tisti, ki so imeli manj. Ta dualnost je razredni konflikt omogočala, ga poganjala in ga poganja še naprej. Da bi se to spremenilo, bi morali kot družba narediti nov korak, ne samo spremeniti, temveč enotno ponotranjiti naše dojemanje skupnosti kot organizem, v katerem je potrošništvo omejeno na dejanske življenjske, socialne in intelektualne potrebe, kjer je primarni regulator naših dejanj naše razumevanje individualne vloge in medsebojnih odnosov v družbi. Prihodnost družbe, če želi ta izkoristiti optimalen nabor svojih potencialov, mora biti v sodelovanju raje kot tekmovanju, v združevanju in ne selekciji ciljev. Pri reševanju izzivov mora postati bratstvo učinkovitosti, kjer je aktivnost v prid vseh najprej moralno zadovoljstvo, nato dolžnost svojega slehernega člana.

Da bi to dosegli, zgolj revolucionarni prevrati ne morejo in ne smejo zadoščati. Začeti je treba z aktivnim, neke vrste interdisciplinarnim združevanjem družboslovja, ki naj z združevanjem svojih idej sestavi obliko, mehanizem in proces uvajanja takšne družbe, katere vsi notranji aspekti se bodo ujemali drug z drugim in skupaj delovali kot kolesje ure, obenem pa navznoter omogočali optimalno stopnjo osebne svobode, individualne sreče in ustvarjalnosti.

Ko si postavljamo družbene in ekonomske temelje za prihodnost, je nesmiselno ignorirati lekcije iz preteklosti. Poznamo več političnih in ekonomskih sistemov, ob tem pa je treba narediti zdravorazumski presek vseh in iz njih izluščiti pozitivne aspekte ter jih uporabiti, negativne pa zavreči. Ko govorimo o družbi, mislimo na skupnost skozi

sinergijo povezanih osnovnih elementov. Osnovni element družbe pa je posameznik. Iz tega naslova se je pred nedavnim rodil izraz demokratični ekološki socializem, s podmeno, da se v smislu političnega sistema uporabi preverjeno delujoče entitete demokratične družbe, v smislu ekonomije pa preverjene pozitivne rešitve socialističnih sistemov sveta, oboje s podlago simbioze in ekološkega ravnovesja med družbo in okoljem, ki sta predpogoj za možnost fizičnega obstoja družbe. Sistem mora temeljiti na naslednjih komponentah:

- pravičnost (enake pravice za vsakega posameznika),
- zadostnost (sredstva proizvodnje morajo zadostiti življenjskim, socialnim in intelektualnim potrebam vsakega posameznika),
- dostopnost (absolutne možnosti direktne participacije),
- ažurnost (sprotno odzivanje na situacije),
- naprednost (stremljenje k napredku).

V današnjem času je kot politični sistem precej čislana demokracija, saj od vseh do sedaj odkritih sistemov omogoča najvišjo stopnjo participacije. Višja kot je stopnja, tem bolje, vse do direktne demokracije. Toda aspekt direktne demokracije kot take se zdi neposrečen, saj je pri večjem številu sodelujočih razčlemba in implementacija mnenj, predlogov ter rešitev v realnem času, ki je določeni situaciji na voljo, fizično nemogoča. Družba brez definiranih vzvodov upravljanja ne more učinkovito obstajati, ker so definirana razmerja dolžnosti in pravic kohezija skupnosti, po drugi strani pa ideal reda nikoli ne sme postati substitut za osebno svobodo pri izbiri oblike participacije znotraj družbe. Zato bi bilo bolje predlagati entiteto absolutne možnosti direktne participacije, kjer je vsakomur, ne glede na osebne specifične zagotovljena realna možnost sodelovanja pri upravljanju družbenih entitet. Skozi vstajniško gibanje se je vzpostavila povezava različnih nehierarhičnih gibanj in iniciativ, ki skupaj tvorijo zaenkrat krhko vseslovensko vstajniško zavezništvo. Menim, da se tovrstna zavezništva naj ne samo neguje, temveč spodbuja in ustvari uradni državni organ Ljudske Skupščine, tj. fluidne skupnosti, kjer bodo zastopane vse aktivne ljudske iniciative in gibanja, preko neplačanih delegatov, ki bi se morali znotraj iniciativ in gibanj redno menjavati. Takšna Ljudska Skupščina bi bila zmožna v celoti zamenjati organ Državnega sveta RS kot drugi dom Državnega zbora, z enakimi pooblastili, z dodatno možnostjo odpoklica posameznih državnih ali občinskih uslužbencev, npr. poslancev ali županov, znotraj definiranih pogojev dela, ter možnostjo predloga vladne nezaupnice. Pristop iniciativ v Skupščino vsebinsko ne bi smel biti pogojevan z ničemer, razen v primeru, ko njihov program krši splošno sprejeta etična načela ali veljavni zakon. Sama izbira delegatov iniciativ naj bi potekala v smeri od lokalnega do državnega nivoja.

Do boljšega jutri čaka še dolga in naporna pot, a najtežji korak je bil že storjen. Rojeno je zavedanje, da trenutni družbeno-ekonomski sistem ni vzdržen, da je potreben radikalni zasuk v razmišljanju, ki mora izvirati tako iz izkušenj kot inovacij, ter najpomembneje, da v svojem iskanju boljšega nihče ni prepuščen samemu sebi. Z zavestjo, da je nastopil ključni trenutek za spremembo družbe na bolje, se lahko ljudje naslonijo drug na drugega ter tako pomnožijo moč, znanje in posledično efekt dela, kajti vrata k napredku so odprta tisti trenutek, ko se zavržejo spona preteklih navad. Vendar bi bilo tudi, če se doseže cilj boljšega družbenega sistema, naivno pričakovati, da bo tak sistem popoln. Popolnost sistema bi moral biti vedno nedosegljivi ideal in vir motivacije k cikličnim izboljšavam in prenovam same družbe.

Predstavitev šestih predavanj v Knjižnici Šiška

V knjižnici Šiška smo v okviru projekta »Aktivna sedanost je prihodnost!« izvedli šest predavanj, ki so tematizirala nekatere ključne topike današnjega časa. Na tej sledi smo med septembrom in januarjem organizirali zelo dobro obiskane javne dogodke, ki so v celoti potekali pod taktirko mladih.

Ana Jereb

ŽENSKE IN UPOR: feministična akcija v pogonu

Kot prva se nam je predstavila Ana Jereb, ki je v svojem predavanju izhajala iz prisotnosti nasilja in zatiranja žensk, ki smo mu navzoči v vsakdanjem življenju. Teza predavanja Ane Jereb je, da je nasilje obče prisotno; beremo o njem, ga čutimo na ulicah, a ga ne poimenujemo kot težnjo po nadvladovanju nad ženskami.

Tovrstno zatiranje generira upor, ki se oblikuje v skupinah žensk, feministk, ki na izjemno kreativen in igriv način dvigujejo svoj glas, s katerim motijo samoumevnost sistema nadvlade.

Feministične skupine z lastnimi telesi izumljajo govorico, ki še ne obstaja in uvajajo prakse življenja bodočnosti.

Kar razlikuje današnje feministične govorice od preteklih, je združevanje navidezno nepovezanega in preseganje zgolj vprašanj spola v njihovem mišljenju.

V zadnjih letih v evropskem prostoru zaznavamo porast tovrstnih skupin, v našem lokalnem kontekstu so ena od teh skupin Vstajniške socialne delavke.

Primož Medved

Trajnostne soseske: primer Vauban (Freiburg, Nemčija)

Na zadnji septembrski dan se nam je v okviru projekta »Aktivna sedanost je prihodnost!« predstavil Primož Medved, ki nam je v izjemno aktualnem predavanju razložil koncept avtonomne trajnostne soseske. Da bi Primoževe poante predavanja še bolj resonirale, spodaj objavljamo še njegov komentar.

Prehod v trajnostno, sonaravno družbo in kulturo ni mogoč brez temeljite spremembe naše celotne duhovnosti, etike, torej spremembe lestvice vrednot. Najbolj osnovna načela ekologije, kot je skrb za usklajen, harmoničen razvoj za večjo družbeno in ekološko naravnano zavest, stojijo v popolnem nasprotju s trenutno ekonomijo, ki homogenizira, standardizira družbo, naravo in individuume (Bookchin 1990).

Zagovorniki trajnostnega planiranja se skoraj vsi strinjajo, da je napačni urbani razvoj vzrok za družbeno in ekološka neravnovesja. Trajnostne soseske torej predstavljajo eksperiment, ki naj bi ponudil odgovor na nevdržnost trenutnega stanja okolja (družbenega ter naravnega). To naj bi bil nov aktivni bivalni model, skladen s sonaravnim razvojem. Trajnostna soseska je po Harveyu definirana kot neodvisno mesto znotraj mesta, ki ohranja simbolično bogastvo tradicionalne urbane forme, temelječe na bližini in dialogu raznolikosti.

Avtonomna trajnostna soseska je lahko razumljena kot avtonomna cona v mestu, kot paralelni urbani prostor (Williams 1990), kot heterotopija (Foucault 2007), ali kot protipoložaj dominantnemu netrajnostnemu sistemu.

Danes je nujno potrebno postaviti nek strukturni model avtonomnih trajnostnih sosesk, ki bi bil primeren kot orodje pri uvajanju sonaravnih načel pri načrtovanju sosesk in bi nadgrajeval obstoječa trajnostna urbanistična orodja. Strukturni model trajnostnih sosesk bi moral temeljiti na analizah že obstoječih uspešnih avtonomnih trajnostnih sosesk. Take soseske so skoncentrirane predvsem na severu Evrope: Bo-01 (Malmö, Švedska), Hammarby Sjöstad (Stockholm, Švedska), Vauban (Freiburg, Nemčija), Rieselfeld (Freiburg, Nemčija), Französisches Viertel (Tübingen, Nemčija), Kronsberg (Hannover, Nemčija), Culemborg (Lanxmeer, Nizozemska) in GWL-Terrein (Amsterdam, Nizozemska). Strukturni model bi lahko služil kot zgled za trajnostno vzdržen urbanizem 21. stoletja in bi trajnostne soseske obravnaval popolnoma interdisciplinarno.

Literatura

- Bookchin, Murray (1990): *Remaking society: pathways to a green future*. Boston: South End Press. ↵
- Foucault, Michel (2007): *Življenje in prakse svobode*. Ljubljana: Založba ZRC.
- Williams, Oliver P. (1990): Bivalne skupnosti in nova urbana oblika: post-industrijski urbanizem in nove oblike segregacija. *Družboslovne razprave* 7 (10): 77–91.

Nina Cvar

Vloga filma v konstrukciji realnosti

Na tretjem predavanju smo se posvetili filmu kot konstitutivnemu mediju dvajsetega ter enaindvajsetega stoletja. Kasneje smo izvedeno predavanje razširili in objavili na Radiu Študent, v oddaji Temna zvezda. V brošuri objavljamo skrajšano različico predavanja in radijskega prispevka.

Kategorija gledalca je izjemno kompleksna, saj pozicija gledalca ni nikoli statična, kar pomeni, da lahko prav pozicijo gledalca vzamemo za teoretsko-metodološko izhodišče premisleka o vlogi filma in t. i. kinematične tehnologije v konstrukciji realnosti. A da bi razumeli pozicijo gledalca, je pod drobnogled potrebno postaviti razmerje med filmom in modernostjo, natančneje od minulega stoletja pa vse do današnjih dni.

Od projekcij prvih gibljivih sličic na prelomu 19. oz. 20. stoletja je minilo že več kot stoletje, film kot medij pa je doživel že marsikaj. Od prvih eksperimentiranj s filmskim gibanjem v prostoru, do domala svetlobnega preskoka v dvajsetih letih dvajsetega stoletja. Takrat je film dobesedno stremel k iskanju novih form – film se je razumelo kot traktor, ki orje čez gledalčevo psiho, če se referiram na Sergeia Eisensteina.

Prav izumljanje novih konceptov ter oblikovanje novih reprezentacij znotraj filmskega medija nas pripelje k osrednjemu problemu prevpraševanja odnosa med filmom in konstrukcijo družbene realnosti, katerega glavno vprašanje je, kako, na kakšen način film retranskribira realno realnosti. Gre seveda za problematiko razmerja gledalec/film/realnost, v zvezi s katero je bistveno, da (po Casettiju) razumemo, da je film formiral mentalne modele (podobe, podobe spomina) in vedenjske kanone v širšem družbenem kontekstu različnih diskurzov.

Naša življenja si danes težko zamislimo brez filma, televizije, interneta. Globalna medijska kultura proizvaja tok neskončnega, nepreglednega števila avdiovizualnih podob, na katerega smo praktično vseskozi priključeni. Realni čas tega toka ne le izpričuje protetični značaj današnje mediizirane družbe, ki proizvaja iluzorno-fikijski občutek neposredne bližine dogodkom oziroma dogodku, temveč nas navsezadnje napotuje na premislek o podobi minulega stoletja, konec koncev pa tudi o podobi 21. stoletja.

Morda se zdi razmišljanje o stoletju kot samostojni kategoriji redukcionistično. Toda bolj kot za vprašanje stoletja, gre za vprašanje kategorije stoletja kot stoletja, ki ga je

retrospektivno že moč označiti za stoletje filma. Francesco Casetti je na primer zapisal, da se zveza med filmom in 20. stoletjem reproducira na tri načine:

1. Film je medij, ki daje obliko idejam.
2. Film je medij, ki je v pogajalskem odnosu do različnih mentalnih kategorij, okvirov, idej.
3. Film je medij, ki se bolj obrača k mediju samemu kot umetnosti. (glej Casetti 2008). Vsi trije vidiki oblikujejo specifičen pogled – pogled filma kot institucije, torej kina kot družbenega odnosa, kar pomeni, da ne moremo govoriti o statičnosti, temveč o nenehnem premeščanju elementov in pomenov, ki je svojo obliko našla v modernosti.

Z nastopom množične proizvodnje individualističnega gledanja in pogleda, ki ohranja kinematične zakonitosti, a je v skladu s postfordistično predružačivjo koncepcij časa in prostora transformirano, postane analiza mesta gledalca vse pomembnejša. V zvezi s tem naj navedem vsaj dva teoretska pristopa, s pomočjo katerih se skuša razumeti status gledalca v filmski izkušnji ter njenem prečenju z družbenimi diskurzi; v kulturoloških študijah so priljubljene t.i. semiološke teorije označevanja, ne smemo pa pozabiti omeniti še vsaj analize občutkov, afekta, ki ga sprožajo kinematične podobe. Poanta tovrstnih teoretskih pristopov je, da gre – tako Guattari – za bloke afektov, ki ne reprezentirajo družbenih procesov, kar pomeni, da torej niso statične ideološke superstrukture, temveč aktivno participirajo v družbenih procesih, ki jih tudi strukturirajo s tem, ko generirajo te afekte.

Če se vrnem k t. i. semiološkemu pristopu Greama Turnerja; ta ugotavlja, da so filmske naracije razvile lastne označevalne sisteme, kar pomeni, da je film na ravni označevalca razvil bogat niz kodov in konvencij. (...) Žanri so sestavljeni iz niza narativnih in reprezentacijskih konvencij. Da bi jih občinstvo razumelo, mora (...) s seboj v kino prinesiti niz pravil v obliki kulturnega vedenja o tem, kaj je vestern ali muzikal (Turner 2004, 342–343). Prav prek tega označevanja pa se proizvajajo reprezentacije, ki jih Breda Luthar definira kot družbeni proces predstavitve dogodkov, fenomenov, skupin, ki v konkretne oblike postavlja abstraktne ideološke koncepte, in dajejo pomen objektu predstavitve. /.../ Pojem reprezentacije predpostavlja, da dogodki, fenomeni, skupine ... nimajo naravne pojavnosti, ampak jih so-oblikuje način, na katerega so re-representirani. /.../ Reprezentacija je torej vedno del procesa družbene konstrukcije realnosti, na pa odraz realnosti (Luthar 2002-2003, 351-352).

Prav na tej točki se razpre problem triade gledalec/film/družba, skupaj z njo pa tudi pertinentno vprašanje družbene spremembe, spremembe na bolje.

Prvič objavljeno 16.12.2013, Radio Študent, Temna zvezda

Literatura

Casetti, Francesco. 2008. *Eye of the Century: Film, Experience, Modernity*. Columbia University Press.

Luthar, Breda. 2002. Slovarček ključnih besed in pojmov: reprezentacija. V *Cooltura: uvod v kulturne študije*, ur. Aleš Debeljak, Peter Stanković, Gregor Tomc in Mitja Velikonja, 351-352. Ljubljana: Študentska založba.

O' Sullivan, Simon. 2008. *Art Encounters Deleuze and Guattari: Thought Beyond Representation*. str. 6. Palgrave Macmillan.

Turner, Graeme. 2004. Filmski jezik. V *Medijska kultura: kako brati medijske tekste*, ur. Breda Luthar, Vida Zei in Hanno Hardt, 339-355. Ljubljana: Študentska založba.

Barbara Drole

Nasilje v kapitalizmu

Naslednje predavanje se je ponovno fokusiralo na prevpraševanje aktualne krize kapitalističnega načina produkcije. Na predavanju smo lahko prisluhnili Barbari Drole, ki je v predavanju uvodoma identificirala različne oblike nasilja na katere velja biti pozoren ob kritični analizi družbe in njenih pojavov. V osrednjem delu izredno dobro obiskanega predavanja se je Barbara osredotočila na prikaz aktualnih dogodkov v Španiji, s poudarkom na stanovanjski krizi. Orisani so bili predvsem boji prebivalcev Španije z zakonodajnimi in finančnimi institucijami, ki v aktualni krizi zavzemajo mesto zastopnikov objektivnega kapitalistično-birokratskega nasilja. V diskusijskem delu je bil spodbujan razmislek o prednostih in pasteh tovrstnega ljudskega organiziranja.

Medard Kržišnik

Spreminjanje odnosa med človekom in kapitalom v 21. stoletju: množično, medkontinentalno, planetarno politično delovanje od spodaj

Decembra smo se v Knjižnici Šiška družili z novinarjem, publicistom in video dokumentaristom Medardom Kržišnikom. Medard je v svojem interaktivno obarvanem predavanju predstavil teoretski kot praktični uvid v aktualno stanje kapitalističnega cikla. Delovanje emancipacijskih gibanj v 21. stoletju (Gibanje za drugačno globalizacijo, Okupirajmo Wall Street, 15O, vstaje v arabskem svetu, v Evropi) nam ponuja v razmislek številna vprašanja. Eno najbolj žgočih je, kako spremeniti neenak odnos med ljudmi in kapitalom. V zdajšnjem svetu, liberalno demokratskih parlamentarnih, predstavniških ureditev, smo soočeni z neslutnim izkoriščanjem človeka, s sistemsko urejeno, spodbujano korupcijo, z vsesplošnim uničevanjem, brezpravjem, agresivno tekmovalnostjo za drobtine ali nič. Ne moremo več govoriti o klasičnem kapitalizmu, ampak o po-kapitalizmu, kot opozarjajo nekateri. Ta sistem proizvaja odvečnost, prekrnrost, neenakost, revščino, zapoveduje hierarhijo, socialni darvinizem ljudem vseh generacij.

Kako lahko s političnim delovanjem spremenimo neenak odnos med ljudmi in zapletenim kapitalom? Kako naj se v zdajšnji digitalni dobi temu učinkovito množično upremo? Na ta ključna vprašanja današnjega časa je Medard v predavanju, v živahnem dialogu z udeleženkami in udeleženci predavanja, skušal iskati odgovore in rešitve.

Blaž Škerjanec

Politizacija interneta

Januarja smo v goste našega projekta "Aktivna sedanost je prihodnost!" povabili Blaža Škerjanca, ki nam je v maniri prejšnjih predavanj prav tako postregel z nadvse zanimivimi informacijami, predvsem pa s teoretskim gradivom o še kako vroči tematiki v zvezi z internetom. Blaž je za vas pripravil tudi povzetek predavanja, ki ga v celoti objavljamo v brošuri pred vami.

Internet je v zadnjih letih postal eden izmed ključnih elementov velike večine prebivalstva. Z vzponom t.i. dobe interneta se je odprl tudi prostor za njegovo politično apropiacijo. Ko razpravljamo o internetu kot politiziranem prostoru, lahko v grobem govorimo o dveh modusih delovanja znotraj dane tehnološke infrastrukture: prvič na podlagi identifikacije (socialna omrežja tipa Facebook in Twitter, ki temeljijo na nocijah vidljivosti, izsledljivosti na internetu, normalizaciji vedenjskih vzorcev in učinkoviti utilizaciji podatkov s strani zasebnih subjektov trga) ter drugič na podlagi anonimnosti (delovanje v nevidnem podzemlju interneta, »deviantne« oblike vedenja, razvoj odprte kode).

Znotraj študij družbenih gibanj se odpira prostor diskrepance, ki se pojavlja med uporabo socialnih omrežij (na primeru Facebooka) in aktivističnimi pristopi uporabe interneta (kolektiv Anonymous in odprta koda). Na eni strani Earl in Kimport (2011) identificirata t.i. supersize modele aktivizma, ki uporabo IKT povezujejo predvsem s povečanjem velikosti, hitrosti in dosega aktivizma, pri čemer pa se proces, ki omogoča organizacijo in participacijo, naj ne bi spreminjal. Na drugi strani pa omenjata teorije 2.0., kjer se opozarja na vplive internetnih tehnologij na sam proces organizacije in/ali participacije znotraj gibanj. Inovativna uporaba novih spletnih tehnologij naj bi odpravljala potrebo po centraliziranem vodstvu gibanj, zmanjšala naj bi se tudi pomembnost (oz. vzniknila naj bi odsotnost) formalne organizacije družbenega gibanja; ni potrebe po stalnem članstvu, mobilizacija je izjemno hitra in poceni, aktivist lahko postane praktično vsak, participacija ni zaznamovana z osebno (individualno) povezavo z dotičnim gibanjem; na kratko, govor teče o hektivizmu.

Kot ena izmed najbolj jasnih artikulacij hektivizma se je v zadnjih letih pojavilo gibanje Anonymous, ki je izšlo iz t.i. a(nonimnih)-kultur, ki jih zaznamujejo štrije temeljni aspekti. Ti slonijo na predpostavki unikatnosti novih možnosti, oziroma pogojev bivanja, ki jih svojim uporabnikom omogoča internet skozi pojav novih informacijsko-komunikacijskih tehnologij: hitrost diskurza, ironija, samodokumentacija in elitizem.

Literatura

Earl Jennifer, Kimport, Katrina. 2011. Digitally Enabled Social Change: Activism in the Internet Age. The MIT Press.

Manifestna izjava opolnomočenja

Tekom naših druženj smo oblikovali kolektivno manifestno-deklarativen šop izjav opolnomočenja.

Stop zadolženemu človeku; dolg namreč vzpostavlja posebne moduse življenj, ki temeljijo na kraji prihodnosti in njene vizije.

Stop razmerju suženj/gospodar, ki ga vzpostavlja dolg kot družbeno razmerje!

Stop populizmu, spektaklu in pasivnosti!

Stop privatizaciji javnega – toda za SKUPNO!

Stop rasizmu in fašizmu!

Stop izkoriščanju in izključevanju na podlagi rase, razreda, spola, spolne usmerjenosti, veroizpovedi, etnične pripadnosti!

Stop razlaščanju, globalnemu uničevanju okolja!

Za izum novih participativnih oblik delovanja – za izum novih političnih subjektivitet!

Za svobodo!

WWW.SOU-LJ.SI

